

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญพืชหนึ่งโดยปี 2548 ทั้งโลกมีประเทศผู้ผลิตรวม 24 ประเทศ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 60,588,100 ไร่ ส่วนใหญ่การปลูกยางพาราร้อยละ 75 ของโลกเป็นส่วนขนาดเล็ก ที่เหลืออีกร้อยละ 25 เป็นสวนยางขนาดใหญ่ โดยประเทศอินโดนีเซียมีพื้นที่ปลูกมากที่สุดคือ 20.56 ล้านไร่ รองลงมาคือประเทศไทย 13.57 ล้านไร่ และมาเลเซีย 8.21 ล้านไร่ รวมเนื้อที่ปลูกยางพาราทั้ง 3 ประเทศเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ปลูกยางพาราของโลกที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกยางของประเทศอื่นอีก 21 ประเทศ การผลิตยางพาราของทุกประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยปี พ.ศ. 2548 ผลิตได้ประมาณ 2.93 ล้านตันและในปี 2549 ผลิตได้ 3.13 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.82 ต่อปี ประเทศไทยผลิตมากเป็นอันดับหนึ่งของโลก ส่งออก 2.7 ล้านตัน มูลค่าการส่งออก 205,361 ล้านบาท (กรมวิชาการเกษตร 2549 : 6 -19) และเป็นประเทศส่งออกยางพารามากที่สุดของโลก ซึ่งส่วนใหญ่ส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น จีน อินเดีย สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา และกว่าครึ่งหนึ่งของการส่งออกผ่านจังหวัดสงขลา สำหรับชนิดของยางที่ส่งออกส่วนใหญ่เป็นการส่งออกยางแผ่นรมควัน และมีแนวโน้มส่งออกยางแท่งเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับการใช้ยางในประเทศที่มีการใช้น้ำยางข้นที่เพิ่มขึ้น (กรมวิชาการเกษตร : 2545 : 7) จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกยางเป็นอันดับหนึ่งของโลก จึงกำหนดยุทธศาสตร์และกรอบในการพัฒนาอุตสาหกรรมยางพาราขึ้น และในปี 2549 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งสิ้น 13.57 ล้านไร่ โดยกระจายอยู่ในภาคใต้ร้อยละ 90 ส่วนที่เหลือร้อยละ 10 กระจายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคเหนือ และภาคเหนือ ในพื้นที่จำนวนดังกล่าวเป็นพื้นที่เปิดกรีดและให้ผลผลิตแล้วประมาณ 10.01 ล้านไร่ สามารถสร้างอาชีพที่มั่นคงให้เกษตรกรมากกว่า 6 ล้านคนหรือประมาณ 1 ล้านครัวเรือน ผลผลิตยางที่เกษตรกรผลิตได้จะอยู่ในรูปร่างแผ่นดิบร้อยละ 79 น้ำยางสดร้อยละ 20 เศษยางและอื่นๆอีกร้อยละ 1 ต้นทุนการผลิตร้อยละ 56 เป็นค่าจ้างแรงงาน ที่เหลือเป็นค่าวัสดุ ร้อยละ 17 และอื่นๆอีกร้อยละ 24 โดยมีต้นทุนการผลิตในปี 2546 เท่ากับ 26.10 บาทต่อ กิโลกรัม (กรมวิชาการเกษตร :2545 : 9)

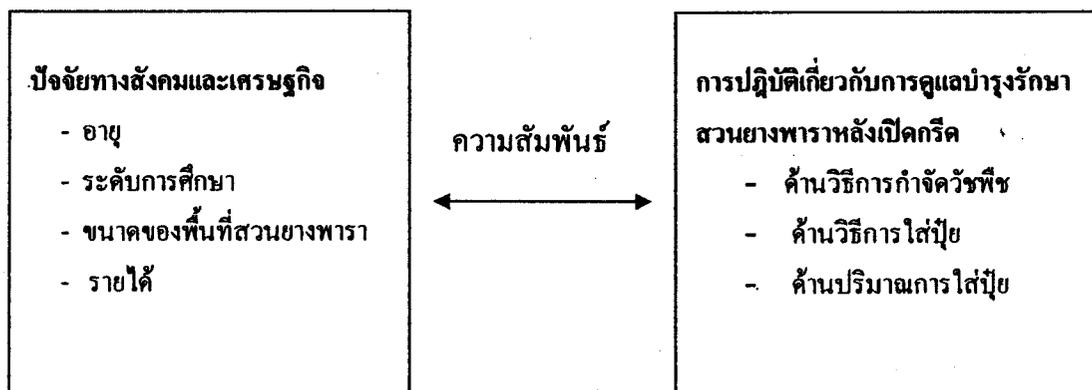
จังหวัดมุกดาหารมีพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการปลูกยางพาราชั้น 2 (L2) ประมาณ 43,352 ไร่ และเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราชั้น 3 (L3) ที่มีความเหมาะสมปานกลางถึงค่อนข้างต่ำประมาณ 1,184,519 ไร่ (กรมวิชาการเกษตร : 2545 : 26) และมีพื้นที่ปลูกยางพาราปี 2549 จำนวน 94,207 ไร่ เกษตรกร 12,049 ราย ในพื้นที่ทุกอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอกอนคต อำเภอคงหลวง อำเภอลำชะอี อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอหนองสูง และเปิดกรีดแล้วจำนวน 6,654 ไร่ เกษตรกร 665 ราย ได้ผลผลิตยางแผ่นดิบของจังหวัดเฉลี่ย 250 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ในฤดูกรีดปี 2549 ได้ผลผลิตยางแผ่นดิบประมาณ 3,456,750 กิโลกรัม คิดเป็นมูลค่า 172,837,500 บาท เฉลี่ยกิโลกรัมละประมาณ 50 บาท จึงถือได้ว่ายางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญมากอีกพืชหนึ่ง ปัจจุบันจังหวัดมุกดาหารให้ความสำคัญในการปลูกป่าทดแทนป่าที่ถูกทำลาย ยางพาราจึงเป็นพืชหนึ่งที่ทางจังหวัดส่งเสริมให้ปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจทดแทนพืชอื่นที่มีราคาไม่แน่นอน จากการติดตามนิเทศงานของเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร พบว่าเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราเปิดกรีดแล้วมีปัญหาในการบำรุงรักษา การใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องเหมาะสม หลังการเปิดกรีดยางพารา (2547) ผู้วิจัยจึงปฏิบัติงานที่สำนักงานเกษตรอำเภอกอนคต จังหวัดมุกดาหาร ในฐานะผู้รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร จึงเห็นสมควรทำการศึกษาการปฏิบัติเกี่ยวกับการบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีดของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร เพื่อปรับปรุงพัฒนางานส่งเสริมการผลิตยางพาราให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
- 2.2 เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีดของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาความต้องการความรู้ในการปฏิบัติดูแลบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีด
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการดูแลบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีดของเกษตรกร

3. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาจากกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการดูแลบำรุงรักษาสวนยางหลังการเปิดกรีด สามารถนำมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อกำหนดเป็นตัวแปรสำคัญ โดยจะศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราจังหวัดมุกดาหารในด้านสังคมและเศรษฐกิจเกี่ยวกับ อายุ ระดับการศึกษา ขนาดพื้นที่สวนยางและรายได้ ซึ่งทั้งหมดคือ และจะศึกษาสภาพการดูแลบำรุงรักษาสวนยาง ด้านวิธีการใส่ปุ๋ย ด้านวิธีการกำจัดวัชพืช ด้านปริมาณการปุ๋ย ซึ่งเป็นตัวแปรตาม แล้วนำมาสร้างเป็นรูปแบบจำลองแนวคิดการวิจัย และเค้าโครงวิจัยได้ตามภาพที่ 1.1 และ 1.2 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 รูปแบบจำลองความสัมพันธ์ของตัวแปร

4. สมมติฐานการวิจัย

อายุ ขนาดของพื้นที่สวนยาง ระดับการศึกษา และรายได้ของเกษตรกรมี
ความสัมพันธ์กับการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีด (วิธีการกำจัดวัชพืช วิธีการใส่ และ ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใส่)

5. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ทำการศึกษาสภาพการบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีดเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราที่เปิดกรีดแล้วปี 2548 ในจังหวัดมุกดาหาร 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอนิคมคำสร้อย อำเภอดอนตาล อำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี อำเภอหว้านใหญ่ และอำเภอหนองสูง

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 “เกษตรกร” หมายถึง เกษตรกรที่ปลูกยางพาราของจังหวัดมุกดาหาร

6.2 “ยางธรรมชาติ” หมายถึง ยางที่ได้มาจากน้ำยางของต้นยางพารา

6.3 “พื้นที่สวนยางหลังเปิดกรีด” หมายถึง พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป หรือต้นยางพาราต้องมีขนาดเส้นรอบต้นไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร (วัดที่ความสูงจากพื้นดิน 150 เซนติเมตร) และทำการเปิดกรีดเพื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว

6.4 “การบำรุงรักษาสวนยางพาราหลังเปิดกรีด” หมายถึง การปฏิบัติดูแลรักษาสวนยางพาราหลังจากที่เปิดกรีดแล้ว ให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อให้ได้น้ำยางมากที่สุด ต้นยางสมบูรณ์ กรีดได้ยาวนาน ลื่นเปลื้องหน้ากรีด และเปลือกน้อยที่สุด

6.5 “การเปิดกรีด” หมายถึง การเริ่มเปิดกรีดต้นยางครั้งแรกโดยต้นยางที่เปิดกรีดต้องได้ขนาดที่พร้อมจะกรีดเอาน้ำยางได้ในระดับเศรษฐกิจหรือต้นยางที่มีขนาดเส้นรอบต้นที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตร ไม่ต่ำกว่า 50 เซนติเมตร โดยทั่วไปอายุต้นยางอยู่ประมาณ 7 ปี

6.6 “ใบพลูสด” หมายถึง ใบยางขนาดกึ่งแก่กึ่งอ่อนมีสีเขียวอ่อนใบเลื่อมมันมีอายุประมาณ 1-2 เดือน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้ประโยชน์ต่อวงการศึกษาด้านการเกษตร ได้แก่ สถาบันที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ เกษตรกร ผู้ที่เกี่ยวข้อง และวงการศึกษาทั่วไป ดังต่อไปนี้

7.1 ด้านวิชาการ จะได้รับข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการดูแลบำรุงรักษาสวนยางพาราของ

เกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่น ๆ ที่มีสภาพการปลูกยางพาราใกล้เคียงกัน

7.2 ด้านการส่งเสริมการเกษตร จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีผลต่อการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลบำรุงรักษาสวนยางพาราของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร เพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้นำไปชี้แจงทำความเข้าใจแก่เกษตรกรผู้ปลูกยางพาราในจังหวัดมุกดาหาร ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสม

7.3 ด้านเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกยางพาราให้มีผลผลิตต่ำคุ้มกับต้นทุนการผลิต ก่อให้เกิดความมั่นคงทั้งรายได้และอาชีพ เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

7.4 ด้านสังคม การปลูกยางพาราทำให้เกษตรกรสามารถสร้างงานและใช้แรงงานในครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการจ้างแรงงานในพื้นที่ ทำให้ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่สังคมเมือง

7.5 ด้านสภาพแวดล้อมธรรมชาติ การปลูกยางพาราของเกษตรกรสามารถลดการตัดไม้ทำลายป่า เป็นการสร้างสภาพสวนป่าปลูก พื้นฟูสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น พื้นดินมีความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์ขึ้น และนอกจากนี้ไม้ยางพารายังใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี ในการทำอุตสาหกรรมด้านเฟอร์นิเจอร์